

Література:

1. Зайцев О. Современные проблемы доктрины гражданского права. URL: <https://www.livelib.ru/book/3376/readpart-sovremennye-problemy-doktriny-grazhdanskogo-prava-oleg-zajtsev/~4>
2. Шершеневич Г.Ф. Задачи и методы гражданского правоуедения. Казань: Типо-литография Императорского университета. 1898 г. 46 с. URL: <https://www.allpravo.ru/library/doc99p/instrum1916/>
3. Нерсесянц В. С. Общая теория права и государства. Учебник для юридических вузов и факультетов. Москва: Издательская группа НОРМА – ИНФРА, 1999. 552 с.
4. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.:Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ:«Укр. енцикл.». 1998. Т. 2: Д-Й, 2003. 744 с.
5. Нерсесянц В.С. Общая теория государстваи права: учебник. Москва: ИНФРА-М, 2012. 560 с.
6. Скаун О.Ф. Теория права і держави: підручник. Київ: Правова Єдність, 2009. 519 с.
7. Семеніхін І. В. Правова доктрина: поняття, ознаки, структура. *Проблеми законності*. 2016. – № 132. С. 26–36
8. Зайцев О.В. Становление и развитие современной доктрины гражданского права в России: автореф. дис....д-ра. юрид. наук. 12.00.03. Российская академия народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации. Москваю 2017. 56 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-116-9-14>

**НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗНАХІДКУ
ЗА ЦИВІЛЬНИМ ПРАВОМ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ
НІМЕЧЧИНА ТА УКРАЇНИ**

Щербина А. С.

*студентка міжнародно-правового факультету
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

На сучасному етапі для України є актуальною адаптація європейського законодавства, що є складовою частиною інтеграції в Європейський Союз. Федеративна Республіка Німеччина входить до країн із взірцевою правовою системою, яку наслідують багато країн з правом

континентального типу. Цілком природно, що здійснення конкретних заходів в зазначеному напрямку неможливо без докладного вивчення законодавства країни-учасниці Європейського Союзу, а також законодавства України, в тому числі і в сфері речового права, в якому особливе місце займає така правова категорія, як набуття права власності на речі.

Звичними способами набуття права власності є певні транзакції (наприклад купівля-продаж) або спадкування речей, що безпосередньо знаходяться в цивільному обороті. Існують випадки, коли речі все ж таки тимчасово вибувають з цивільного обігу, потрапляючи в категорію так званих безхазяйних речей. Цікавим стає інститут знахідки, адже знахідка, за визначенням багатьох юристів, не є безхазяйною річчю, але фактично на деякий час вибуває з цивільного обороту. Правовий режим знахідки має ряд особливостей як у чинному законодавстві України, так і в законодавстві Німеччини. Актуалізація правового режиму речей, що об'єднуються родовим поняттям «знахідка» пояснюється специфічним режимом повернення таких речей до цивільного обігу та особливостями набуття права власності на них особою, що їх віднайшла.

Оскільки у знахідки передбачається можливість виявлення власника, підстави і способи набуття права власності визнається лише після закінчення певного часу і під час проведення певних дій. Такі дії можуть відрізнитися в Україні та Німеччині. Так як Україна переймає деякі норми з законодавства європейських країн, порівняння інституту знахідки є актуальною темою, для того щоб виокремити позитивні риси з німецького законодавства та розширити українську нормативну базу з регулювання інституту знахідки.

Чіткого визначення терміну «знахідка» ні в Німецькому цивільному уложенні (далі НЦУ), ні в українському цивільному кодексі (далі ЦКУ) не надається. Але, проаналізувавши відповідні статті цих двох документів, можна дійти висновку, що під знахідкою розуміють юридичний факт, тобто це виявлення речі, що вибула з володіння власника або іншої уповноваженої на володіння особи попри їхню волю [1, с. 222]. Хоча існують й інші трактування, що містяться у доктрині. Законодавчо, в обох правових системах розуміння «знахідки» співпадає. Доктринально, в Україні більш розгалужена система розуміння цього поняття.

Якщо аналізувати суб'єктний склад відносин з приводу набуття права власності, то зі змісту ст. 338 ЦКУ та ряду статей НЦУ, можна виявити, що суб'єктами таких відносин можуть бути: особа, яка знайшла загублену річ (Finder в Німеччині); титульний власник

загубленої речі (Eigentümer в Німеччині); орган місцевого самоврядування (Gemeinde в Німеччині) [2; 3]. Потрібно відмітити, що проста перевірка знайденого предмета не може вважатися знахідкою, тому за законом така особа, що перевіряє, не є суб'єктом таких відносин [4].

За німецьким та українським правом, право власності на загублену річ (знахідку) може виникати у суб'єктів, перерахованих вище, при наявності двох умов: 1) якщо не встановлено власника або іншу особу, яка має право вимагати повернення загубленої речі; 2) власник або інша особа, яка має право вимагати повернення загубленої речі, не заявили про своє право на річ тому, хто її знайшов, поліції або органів місцевого самоврядування.

За ст. 338 ЦКУ, особа набуває право власності на загублену річ після спливу шести місяців з моменту заяви про знахідку в поліцію або орган місцевого самоврядування [2]. За § 973 НЦУ теж визначається 6-ти місячний термін, після спливу якого шукач набуває право власності на річ. Треба відмітити, що за німецьким законодавством цей термін починається з дня повідомлення про знахідку в компетентний орган, якщо ціна знахідки перевищує 10 євро (§965 НЦУ) [3]. Якщо ціна менше 10 євро, то 6-ти місячний строк починається з дня виявлення знахідки. В Україні цінового цензу не встановлено [5, с.360-371].

За § 975 НЦУ права особи, що знайшла річ, не змінюються внаслідок передачі відповідному органу речі на зберігання або виручки від її продажу з торгів. Якщо відповідний орган розпорядиться про проведення торгів, то виручені гроші замінюють саму річ. Відповідний орган може повернути річ або виручені гроші особі, яка має право на отримання речі, тільки за згодою особи, яка знайшла річ [3]. Схоже положення міститься в ст. 337 ЦКУ [2] річ може бути здана на зберігання до компетентних органів, а сума грошей, одержана від продажу знайденої речі, підлягає поверненню особі, яка має право вимагати її повернення. [6, с. 210]

За ч.1 §966 НЦУ передбачено, що особа, що знайшла річ (Finder), має обов'язок зберігати знахідку [3]. За ч. 3 ст. 337 ЦКУ зберігання речі особою, що знайшла річ, є правом, а не обов'язком [2].

За §976 НЦУ, якщо особа, що знайшла загублену річ, відмовляється від права власності на неї, то це право переходить до муніципалітету за місцем, де було цю річ знайдено (особа, яка знайшла загублену річ, повинна подати органів місцевого самоврядування письмову заяву про відмову від набуття права власності на неї, при чому йому дається строк, коли він в праві вимагати скасування його відмови) [3]. За українським цивільним кодексом, міститься аналогічне положення про перехід права власності на знахідку до органу місцевого

самоврядування при письмовій відмові особи, що знайшла загублену річ [2]. Однак, статтею не передбачено право скасування своєї відмови на право власності на знахідку, на відміну від німецького законодавства.

Цікаво відзначити, що ЦКУ в деяких випадках більш детально регулює особливості набуття власності на знайдені транспортні засоби, чого не спостерігається в німецькому законодавстві. І навпаки, в німецькому законодавстві детально описані правила проведення публічних торгів (аукціону), але такі положення не містяться в ЦКУ.

Таким чином, Україна та Федеративна Республіка Німеччина відносяться до країн з цивільним правом континентального типу, тому в законодавстві двох країн ми можемо виявити багато спільного. Але досліджуючи інститут знахідки за цивільним правом України та Німеччини, посилаючись на ЦК України та ЦУ Німеччини, можна виокремити не тільки схожість, а й відмінності цього інституту. Деякі положення в НЦУ розкриті більш обширно, аніж в ЦКУ, тому в українське законодавство необхідно проводити імплементація європейського законодавства, що є необхідним для регулювання правових відносин, які за ЦКУ, ще не врегульовані (наприклад проведення торгів/аукціонів відносно знахідки).

Література:

1. Цивільне право України : підручник. В 2 т. Т. 2 / [Є. О. Харитонов, І. А. Безклубий, В. В. Луць та ін.] ; за ред. Є. О. Харитонova, Н. Ю. Голубевої. – Х. : Одиссей, 2008. – 832 с.
2. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Bürgerliche Gesetzbuch. URL.: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html#BJNR001950896BJNE100802377>
4. Julius von Staudinger, *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Anm. zu § 984 BGB
5. Гражданское и торговое право зарубежных государств : Учебник : В 2 т. / Отв. ред. проф. А.С. Комаров, проф. А.А. Костин, проф. О.Н. Зименкова, доц. Е.В. Вершинина. Т. 1 : Общая часть. – Москва :Статут, 2019.
6. Основные институты гражданского права зарубежных стран: сравнительно-правовое исследование / В. В. Залесский [и др.]. М.: Норма, 1999. 648 с